

Äger du ett gammalt träd?

Då har du något speciellt i din vård

Projektet Värna skyddsvärda träd ska öka kunskapen om trädens värde. Sexton kommuner i Västra Götaland och Halland vill gemensamt visa hur träden är en del av vårt kulturarv samtidigt som de rymmer en mångfald av växter och djur.

Gamla träd är både naturarv och kulturarv

För en femhundraårig ek är vi människor något som snabbt fladdrar förbi. Den stack upp sina första skott innan Gustav Vasa grundade den moderna svenska staten. Den slapp huggas till timmer när den svenska östersjöflottan skulle byggas. Den stod kvar när traktens bönder flyttade till städerna och började jobba i industrin. Hästarna på fälten försvann och ersattes av traktorer.

Så visst är det något speciellt att ha ett gammalt träd i sin vård!

Träd är fulla av liv

Gamla träd som står i öppna solbelysta lägen hyser ett rikt växt- och djurliv. Dels fåglar och fladdermöss, men även – vilket är minst lika viktigt – svampar, skalbaggar och lavar. Åt alla dessa växter och djur erbjuder de gamla träden både boplatser och rikligt med föda.

Många av arterna är helt beroende av dessa träd, som blivit färre och färre. De gamla träd du ser i dagens kulturlandskap utgör högst någon procent av de som fanns på Linnés tid. Trots det har Sverige ett av Europas största bestånd av stora, gamla träd.

Allmänna råd om skötsel av träd

Hoten mot träden och dess miljöer är många - exploatering, igenväxning, felaktig beskärning, sjukdomar och okunskap vid markarbeten. Bilismens intåg med behov av breda vägar har gått hårt åt alléer. Numera är alla träd i alléer skyddade.

Tänk på att det i anslutning till de gamla träden helst ska finnas träd i olika åldrar. Annars finns inga nya skyddsvärda träd, när de gamla till sist faller.

Träd i kulturlandskap behöver ofta en anpassad skötsel. Varje träd har sina specifika förutsättningar, men det finns några generella tips.

Beskär träden rätt

Trädbeskärning genomförs bäst av en kunnig arborist. Helst görs den i juli – september, men vissa träd kan även beskäras under senvintern. Tänk på att träd som toppkas eller får en snittyta över 10 cm i diameter kan drabbas av röta.

Hamling är en särskild sorts beskärning som förr användes för att utöka vinterfodret till djuren. Hamlingen påbörjas när trädet är ungt och beskärningen upprepas var 3 - 10 år. Bidrag till hamling av träd kan sökas hos Länsstyrelsen.

Många träd behöver rymd

Ett ensamt träd behöver stå öppet och ljusst för att överleva på sikt. Jätteekarna är känsliga för beskuggning och inväxande småträd. Det är därför viktigt att hålla öppet kring dessa träd.

Röj gärna undan sly, buskar och yngre träd regelbundet, helst under sensommaren. Spara blommande träd och buskar för att gynna insekter som lever på pollen eller nektar.

Gamla träd som har stått skuggigt behöver friställas i etapper för att inte ta skada. Undvik tunga maskiner och grävarbete närmare än 10 meter utanför trädets krona för att inte skada trädets rötter.

De bästa naturvårdarna är betesdjur som håller marken öppen. Låt om möjligt djur beta i området redan efter första röjningstillfället, då slipper du röja ofta. Många djur i en alltför liten hage kan dock beta för hårt och gnaga på barken, vilket leder till att träden dör. Det gäller framför allt hästar.

Bidrag till att frihugga gamla lövträd kan sökas hos Skogsstyrelsen.

Var rädd om miljön – städa inte

Det är inte bara levande träd som är viktiga för den biologiska mångfalden. Död ved behövs som boplats, växtplats, skydd eller för att finna föda. Många fåglar, insekter, svampar, mossor och lavar är helt beroende av död ved för sin överlevnad. I det svenska skogs- och odlingslandskapet är det numera mycket ont om gamla och/eller döda träd, stubbar och nedfallna grenar. Detta är ett överhängande hot för många arter som riskerar att utrotas.

I tätortsnära skogar, hagmarker och parkmiljöer behöver en del döda träd och delar av träd finnas kvar. Istället för att städa bort delarna, kan nedtagna stockar och grenar läggas i så kallade faunadepåer som placeras i solbelysta lägen.

Gamla, ihåliga träd är stabilare än de ser ut, oftast mer stabila än yngre träd. De har klarat av stormar i flera hundra år, medan yngre träd inte utsatts för samma påfrestningar. För det mesta kan ett gammalt träd räddas genom beskärning, istället för att fällas.

Fakta om skyddsvärda träd

Skyddsvärda träd hittar du oftast i parker, alléer och hagmarker samt på gårdar och kyrkogårdar och som hamlade träd. De vanligaste trädslagen bland skyddsvärda träd är ek, alm, lind och ask men även andra arter förekommer.

Träd som anses särskilt skyddsvärda uppfyller minst ett av följande kriterier, oavsett om de lever eller inte:

- Trädets stam är grövre än tre meter i omkrets (minst en meter i diameter).
- Det är äldre än 140 – 200 år, beroende på träslag.
- De är grova träd med en väl utvecklad hålighet i stammen.

Mer information om skyddsvärda träd hittar du på:

hallbarutvecklingvast.se/skyddsvardatrad

www.tradforeningen.org

www.lansstyrelsen.se

www.skogsstyrelsen.se

STÖRRE EKBOCK
BEREDSKAPEN
RÖSTRÄTT
LÄDERBAGGE
KATTUGGLA
SAFFRANSTICKA DOFTTICKA
RELATIVITETSTEORIN TELEFONEN
REGALSKEPPET VASA
EKOXE
GÖTEBORG GRUNDAS
GUSTAV III
GULPUDRAD SPIKLAV
GAMMELEKLOKRYPARE
SKORPLAV
TÅRTICKA
LUNGLAV
ALLÉLAV
OXTUNGESVAMP
STARE
FÖRLUSTEN AV FINLAND
EMIGRATIONEN ÅNGMASKINEN
SVAVELTICKA
NÖTSKRIKA
GAMMELEKSLAV
JÄRNVÄGEN
STÖRRE EKBOCK
DÖDSSTRAFFET AVSKAFFAS
ALLMÄN RÖSTRÄTT
STORMAKTSTIDEN ARBETARRÖRELSEN
30-ÅRIGA KRIGET TRYCKFRIHET
FLADDERMUS
INDUSTRIALISMEN MISTEL
TALGOXE
SMITTKOPPSVACCINERING
CINNOBERBAGGE
FRIHETSTIDEN
EKORRE

LÖVÅLA
NATURVÅRDS
OMRÅDET
SÅTSNINGEN

HÅLLBAR
UTVECKLING
VÄST